

методи, маркетинг. – 2002. 9 № 2. – С. 102 – 120.

7. Конопельський В. Парадигма громадянсько-територіальної спільності як основа української політичної нації // Актуальні проблеми політики – Одеса : Юридична література, 2001. – Вип. 12. – С. 636-649.

8. Шкляр Л. Нація в умовах “розколотої” цивілізації // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй / за ред. О. О. Рафальського (гол. ред.) та ін. – К. : ТОВ УВПК “ЕксОб”, 2006. – С. 207-219.

9. Туленков М. Сутність і співвідношення понять “організація”, “самоорганізація” і “управління”. // Політичний менеджмент № 1, 2007

10. Нестеренко Г. Українська політична нація: самоорганізаційні засади становлення : монографія. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – 360 с.

11. Бевзенко Л. Социальная самоорганизация: теория и практика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://politiko.ua/blogpost11484>

12. Український соціум / Власюк О. С., Крисаченко В. С., Степико М. Т. та ін. / за ред. В. С. Крисаченка. – К. : Знання України, 2005. – 792 с.

13. Андрущенко В. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу. – К. : ТОВ “Атлант ЮЕМСІ”, 2006.

Rafalsky I. O., Ph.D., Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine (Ukraine, Kyiv), rymarenk@iipiend.gov.ua

Self-determination and self-organization

The article addresses the problem of the relationship of national self-organization and national self-determination in the context of Ukrainian statehood. Several levels, models, types of national self-organization analyzed the context of ethnic communities in Ukrainian ethno-political body.

Keywords: national self-determination, self-organization, ethno-political body.

Рафальский И. А., кандидат исторических наук, соискатель, Институт политических и этнонациональных исследований им. И. Ф. Кураса НАН Украины (Украина, Киев), rymarenk@iipiend.gov.ua

Самоопределение и самоорганизация

Рассматриваются проблемы взаимоотношений национальной самоорганизации и национального самоопределения в контексте украинского государства. Выделяются уровни, модели, типы национальной самоорганизации, анализируются вопросы участия национальных сообществ Украины в украинском этнополитическом организме.

Ключевые слова: национальное самоопределение, самоорганизация, этнополитический организм.

* * *

УДК 061.2:316.3

Матвійчук А. В.

кандидат політичних наук, старший науковий співробітник, Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського (Україна, Київ), khyiko.m@gmail.com

САМОВРЯДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРИНЦИПИ ЇХ СТВОРЕННЯ

Автор аналізу самоврядування і самоврядні організації, як відносно новий для України феномен, його основні властивості та принципи організації.

Ключові слова: громадянське суспільство, самоврядування, самоврядні організації, держава, демократія.

Для мінімізації ризиків у системі державного регулювання необхідна стримуюча суспільна “противага”. Такою силою можуть стати інститути самоврядування і самоврядні організації як елементи громадянського суспільства. Практика становлення та еволюції громадянського суспільства свідчить про те, що існування самоврядних організацій стимулює соціальну активність, яка, в свою чергу, перетворюється на стимул розвитку економіки і прогресу демократичних перетворень.

За часи розбудови української державності помітно зріс науковий інтерес до громадських самоврядних організацій та їхніх стратегічних функцій як суб’єктів політики і важливого елемента політичної системи. У вітчизняній політичній науці є чималий доробок індивідуальних і колективних праць, де аналізується сутність, становлення та розвиток громадянського суспільства і його складових, – зокрема, функціонування неурядових громадських об’єднань та самоврядних організацій. В цьому сенсі заслуговують уваги праці українських вчених В. Авер’янова, В. Беха, С. Бистрицького, А. Бодрова, О. Віннікова, В. Горбатенка, Г. Зеленько, А. Колодій, О. Корнієвського, В. Кравченко, І. Кресіної, Ю. Левенця, М. Михальченка, М. Обушного, В. Ребкала, Ф. Рудича, М. Ставнійчук, В. Цвиха, В. Чалого, М. Шевченка, Ю. Шемшученка та ін.

Деякі зауважень стосовно термінів. Як зазначається в енциклопедичному політологічному словнику “неурядові організації (анг. Nongovernmental organizations – NGOs) – локальні, національні чи міжнародні об’єднання людей, діяльність яких здійснюється з ініціативи громадян, а не з санкції чи вказівки уряду, й не має на меті отримання прибутку” [1, с. 409]. Термін “неприбуткова організація” підкреслює особливий режим діяльності та оподаткування організації. Метою неприбуткової організації не є отримання прибутку, тобто він не може перерозприділятися і має бути спрямованим лише на цілі організації” [2]. Сам термін “неприбуткова організація” здебільшого вживається в американському законодавстві, тоді як міжнародні організації частіше вживають термін “неурядова організація” [3, с. 226].

Неурядові організації у повсякденному розумінні – це суб’єкти, незалежні від державної і місцевої адміністрації, проте спрямовує свою діяльність на задоволення “суспільних потреб і переслідує гуманітарні цілі” [2]. Неурядовими організаціями є суб’єкти, які не належать до сектора державних і місцевих фінансів і не діють з метою здобуття прибутку, юридичні особи, створені на основі розпоряджень, законів, у тому числі фонди та об’єднання, за винятком політичних партій, професійних спілок і організацій роботодавців, самоврядувань професій, фондів, єдиним засновником яких є Держскарбниця. Неурядові організації, зазвичай, функціонують як фонди і об’єднання. Сфера і форми їхньої діяльності дуже різні. Найчастіше вони опікуються: культурою, екологією, правами людини, наукою і технікою, аналізом і прогнозом тощо.

Рівнозначні терміну “неурядова організація” вживаються й такі терміни як:

– некомерційна організація (нон-профіт, тобто неприбуткова), оскільки не діє для отримання прибутку;

– добровольча (волонтерська) організація, оскільки переважною мірою спирається у своїй діяльності на роботу волонтерів;

– громадська (соціальна) організація, оскільки сферою активності таких організацій є соціальна допомога в широкому розумінні, зокрема, охорона здоров’я і освіта, тобто діяльність задля суспільної користі;

– “третій сектор”, оскільки не належать ні до адміністрації (1-й сектор), ні до бізнесу (2-й).

Стосовно останнього. “Третій сектор” – це збірна назва неурядових організацій. Це визначення прийшло з

англійської мови і пов'язано з розподілом соціально-економічної активності в сучасних демократичних країнах на три сектори. Згідно з такою типологією, перший сектор – це державна і місцева адміністрація, яка визначається інколи як держсектор. Другий сектор – це сфера бізнесу, або всі інститути і організації, діяльність яких спрямована на прибуток, називається також приватним сектором. Третій сектор – всі приватні організації, які діють соціально і не для прибутку, або неурядові (некомерційні, “неприбуткові”) організації.

У цьому зв'язку варто використати поняття “громадянський діалог”, як форму контакту між державною владою і організаціями третього сектору. Вона полягає у взаємній передачі думок, інформації або установок, що стосуються цілей, інструментів і стратегій реалізації державної політики. Громадянський діалог не слід отожднювати з соціальним діалогом, що тлумачиться як комунікація між владою, професійними спілками і організаціями працедавців щодо комплексних трудових стосунків (комплексного трудового законодавства). Учасниками громадянського діалогу, поряд з державною владою, є не лише традиційні соціальні партнери, але й неурядові організації, які діють в різних площинах, – соціальній, економічній, світоглядній, професійній або територіальній. З цієї точки зору предметом громадянського діалогу не є виключно питання, пов'язані з місцем роботи (підприємства, галузі, сектори економіки), але всі питання, пов'язані з місцем груп громадян у державі та суспільстві.

Діяльність самоврядних організацій – відносно новий для України феномен. Вона стала можливою з набуттям незалежності та вибором демократичних перспектив розвитку, який стає дедалі більш поширеним, а активність громадських організацій – більш впливовою. Неурядові організації, що стоять на сторожі прав та інтересів громадян, мають важливе значення для розбудови громадянського суспільства. Особливою є їхня роль у країнах, де демократичні засади врядування ще не зміцніли.

Як свідчать офіційні дані, найбільшу частку недержавних організацій “складають благодійні фонди та організації (20 всеукраїнських благодійних фондів та 300 благодійних організацій). На другому місці – жіночі об'єднання (215). Далі йдуть: культурно-освітні й мистецькі організації (70), об'єднання національних меншин (65), молодіжні організації (понад 30), а також природоохоронні, релігійні, допомоги жертвам Чорнобиля, допомоги літнім людям, інвалідам, малозабезпеченим тощо” [4, с. 413]. Це, до певної міри, є свідченням становлення в Україні різноманітних інституцій громадянського суспільства, захист прав і інтересів представників яких стає предметом діяльності й громадських організацій.

За роки незалежності в Україні намітилася тенденція передачі контролюючих функцій держави до “самоврядних організацій” – об'єднань, заснованих на членстві суб'єктів певної професійної діяльності або певної галузі. У зв'язку з цим досить актуальним є визначення принципів, на підставі яких мають створюватися й функціонувати самоврядні організації.

Насамперед, слід спробувати зрозуміти зміст терміна “самоврядування”.

Самоврядування народу – різновид соціального управління, який ґрунтується на самоорганізації, саморегулюванні та самодіяльності учасників суспільних відносин. Самоорганізація – самостійне здійснення організаційних дій. Саморегулювання – самостійне запровадження норм, правил поведінки. Самодіяльність – самостійна діяльність з прийняття рішень та їхньої реалізації. При самоврядуванні суб'єкт і об'єкт управління збігаються, тобто люди самі управляють своїми справами, ухвалюють спільні рішення і спільно діють із метою реалізації прийнятих рішень [1, с. 590]. За умов самоврядування його учасники визнають над собою владу лише свого об'єднання.

На нашу думку, самоврядування – це самостійне ініціативне регулювання суб'єктами певного виду діяльності, правил надання послуг, їхнього змісту і якості, а також дисциплінарної відповідальності суб'єктів за їхнє порушення.

Ініціативне об'єднання може відбуватися за виникнення потреби суб'єктів певного виду діяльності (професії) у створенні на ринку умов, що перешкоджають дискредитації в очах споживачів послуг і держави даного виду підприємницької діяльності, а також для створення умов, що перешкоджають виникненню несумлінної конкуренції. Не викликає сумнівів, що таке самоврядування відповідає інтересам держави, тому з її боку також можуть вживатися заходи щодо сприяння подібним процесам об'єднання. В цілому, інститут самоврядування може існувати паралельно з контролюючими органами держави, а за бажанням останньої контролюючі функції можуть повністю передаватися самоврядним організаціям [5, с. 327].

Це означає, що:

– самоврядування у своїй основі містить ініціативу суб'єктів того або іншого виду діяльності (професії);

– система самоврядування може вважатися такою лише за умови цілковитого охоплення нею всіх суб'єктів того чи іншого виду діяльності (професії);

– з точки зору самоврядування вищою мірою відповідальності суб'єктів самоврядування перед співтовариством може бути лише виняток;

– самоврядування не може й не має бути механізмом матеріальної відповідальності суб'єктів самоврядування перед споживачами їхніх послуг. Для цього існують інші способи, зокрема норми цивільного права тощо;

– суб'єкти самоврядування, які виконують під час здійсненні своєї діяльності встановлені співтовариством вимоги й правила, підлягають захисту своїх інтересів співтовариством [6, с. 57-58].

Отже, основними властивостями самоврядування є: належність влади всьому колективу. Її здійснення колективом, або безпосередньо, або через обрані органи; єдність, збіг суб'єкта та об'єкта управління; самоконтроль та саморегуляція завдяки спільно прийнятим соціальним нормам; спільне ведення загальних справ; самофінансування; обстоювання та захист спільних інтересів на основі самодіяльності і самовідповідальності тощо” [1, с.591].

У держави й у будь-якої самоврядної організації є спільні інтерес – зацікавленість у розвитку цивілізованого ринку. Оскільки в підприємництві існує велика кількість видів діяльності (професій), варто визнати, що правила самоврядування не можуть бути універсальними

ми для всіх. У зв'язку з цим слід зазначити *принципи створення самоврядних організацій*.

І перший з них – *принцип організації (об'єднання) за галузевою або професійною ознакою*. Можливість створення різноманітних об'єднань треба узгоджувати з Конституцією України, Тому можна говорити про принцип законності діяльності. Іншими словами, діяльність самоврядних організацій не повинна суперечити чинному законодавству.

Держава може піти на передачу самоврядним організаціям функцій контролю за суб'єктами тієї або іншої діяльності лише у випадку, якщо ці організації зможуть забезпечити обсяг, якість і періодичність проведення контролю на рівні не меншому, ніж забезпечувався державними органами контролю. Таким чином, скасування державного контролю можливе лише за умови задоволення самоврядними організаціями принципу відповідності мінімальним вимогам до них. Самоврядування є таким лише за умови повного охоплення всіх суб'єктів діяльності або професії. Дійсно, недоречно говорити про самоврядування, якщо однією частиною суб'єктів застосовуються певні правила діяльності, а для іншої її частини вони значення не мають. Є очевидним, що система недержавного регулювання може вважатися системою самоврядування, якщо вона відповідає принципу обов'язковості членства.

Залучення до процесу самоврядування всіх учасників певного виду діяльності й (або) професії може відбуватися лише за умови: доступності для рядових членів органів управління самоврядної організації; можливості впливу рядових членів на органи управління організації; можливості взаємного впливу членів самоврядної організації один на одного.

Враховуючи те, що самоврядна організація повинна забезпечити реагування на зовнішні звернення, була б правильною неучасть держави в тій або іншій формі, як і споживачів послуг членів самоврядних організацій у діяльності будь-якої самоврядної організації. Це означає, що представники держави й споживачів не повинні входити у виборні органи управління самоврядними організаціями. Це унеможливить корупційне зрощування функціонерів самоврядних організацій з функціонерами держави, і тим сприятиме виникненню здорового середовища самоврядування. Будь-які питання, що хвилюють державу й споживачів, можуть бути вирішені шляхом направлення запитів і пропозицій у самоврядні організації. Не реагувати на них вони не мають права. Виходячи з цього, самоврядні організації мають відповідати принципу незалежності або, по-іншому, *принципу неучасті держави й споживачів в органах управління самоврядними організаціями* [7, с. 30-33].

Система самоврядування будь-якого виду діяльності не повинна втягуватися будь-якими силами в політичні процеси держави. Звідси випливає *принцип відсторонення самоврядних організацій від політичної діяльності*.

На стратегічні проблемні питання, які постають при оцінці ролі самоврядних організацій в українській політиці звертає увагу вітчизняний науковець Є. Пожидаєв, зокрема в тому, що стосуються доцільності їхньої діяльності і спроможності виступати представниками інтересів держави і громадськості, а не окремих політичних сил. Це передбачає розкриття: а) питання залежності

НУО від вітчизняних політичних сил; б) доцільності НУО взаємодіяти з державними органами влади; в) проблеми визнання суспільством корисності суспільно-політичної активності НУО як інститутів демократії західного зразка [8, с. 20-21].

Зрештою, державі вигідно співпрацювати з самоврядними організаціями з низки причин, головними з яких є:

1) більшість громадських організацій створюється для вирішення тих же проблем, що й державні та муніципальні органи – турбота про малозабезпечених, хворих, соціально незабезпечених громадян, сприяння вихованню та освіті дітей та підлітків, збереження та розвиток культури тощо. Тобто, вони здійснюють таку діяльність, яка не здійснюється на комерційній, ринковій основі:

2) у деяких випадках дії третього сектору є успішнішими та економічнішими, ніж дії державних установ. Тому державі вигідніше передавати частину коштів громадським організаціям, отримуючи за це виконання чітких та контрольованих зобов'язань, ніж самій створювати додаткові структури;

3) очевидна необхідність існування неурядових “мозкових центрів”, які паралельно діючим державним аналітичним службам створюють свій продукт, що не просто конкурує на ринку аналітичних розробок, але й істотно впливає на розробку матеріалів, які “виходять” зі стін державних інституцій. Адже відомо, що державні аналітичні служби, репрезентуючи матеріал, сформований на замовлення уряду, виходять з передумов кон'юнктурно-кланової необхідності, а не з аналізу об'єктивної реальності [8, с. 23-24].

Отже, самоврядні організації та їхні союзи є вищою формою соціальних неполітичних об'єднань, які характеризуються не лише встановленням стандартів і норм діяльності своїх членів – різних соціальних суб'єктів, але й установленням та реалізацією контрольних функцій, а також механізмів взаємодії з державою [9, с. 33].

Наявність реальних контрольних функцій стосовно до своїх членів, а також практичних механізмів взаємодії з державою, є ознаками самоврядної організації, які відрізняють її від традиційних неполітичних соціальних об'єднань. Самоврядні організації та їхні союзи, як і політичні організації взаємодіють з державою та впливають на її соціально-економічну політику, на відміну від традиційних професійних об'єднань, їхніх союзів та інших неполітичних соціальних об'єднань.

Щодо функцій цих об'єднань, то у них, як і в самоврядних організаціях, ведеться обговорення актуальних питань організації професійної діяльності, відбувається обмін досвідом, розширюються ділові та культурні зв'язки. Але докорінні відмінності самоврядної організації від звичайного професійного об'єднання полягають у тому, що лише самоврядна організація виробляє норми професійної діяльності і втілює їх у розвиток існуючих державних вимог, вимагає неухильного дотримання цих норм кожним членом самоврядної організації й здійснює контроль своїх членів за виконанням ними встановлених норм. Звичайні професійні об'єднання, які не є самоврядними організаціями, але по суті, складають основу для організації процесу саморегулювання у своїй сфері, сфери діяльності, виникаючи як “клуби за інтересами” (за наявності об'єктивної необхідності в самоврядуванні цієї соціальної сфери,

напрямку діяльності), поступово можуть встановлювати й розширювати регулятивні функції за згодою своїх членів, а також за підтримки з боку держави, перетворюючись на повноцінні самоврядні організації.

Як правило, виникаючи у своїй сфері, галузі, напрямку діяльності, самоврядна організація стає об'єднанням "лідерів галузі", провідних організацій і, по суті, встановлені нею стандарти діяльності поширюються на всю сферу, галузь, у якій створена самоврядна організація. Ці стандарти стають "еталоном якості" у діяльності не лише організацій-членів самоврядної організації, але й інших організацій, що не є її членами, які, розраховуючи на приєднання до групи "лідерів" і для підвищення іміджу, і для якісного розвитку, намагаються орієнтуватися на встановлені й визнані більшістю стандарти діяльності.

Самоврядування в соціальній сфері може бути присутнім у більшості її сфер: економіці, культурі, науці, охороні здоров'я, освіті тощо. Тобто в усіх сферах, де відсутня монополія державного регулювання. У деяких областях соціальної сфери суспільства, де об'єктивно необхідна монополія державного регулювання, наприклад, в оборонній сфері, професійне самоврядування не повинне мати місця.

Самоврядування (тут і далі за текстом – у розумінні суспільного, професійного самоврядування в соціальній сфері) є доповненням до державного регулювання соціального життя суспільства й не претендує на повне витіснення й заміщення держави як регулятора соціальних процесів. І, навпаки, відсутність самоврядування в соціальних сферах, де не повинна об'єктивно існувати монополія державного регулювання, не дає змогу їм ефективно функціонувати й розвиватися.

Державне регулювання в постіндустріальну епоху не має ставити перед собою завдання повсюдного тотального втручання в усі елементи й взаємодії соціальної сфери та її сфер. Сумний приклад такого підходу до регулювання – система планового господарювання СРСР, де держава в особі вповноважених органів, включаючи Держплан, Держпостач і таке інше, намагалась планувати і реалізовувати не лише стратегію соціально-економічного розвитку країни, але й детально регулювати діяльність суб'єктів на мікрорівні, що призводило до перекрученого прогнозування потреб суб'єктів і неадекватного планування їхньої діяльності, що, в кінцевому підсумку, підірвало всю систему соціально-економічних відносин СРСР.

До основних напрямків державного регулювання в кожній з областей соціальної сфери варто віднести макрорівень, тобто рівень стратегічного планування, прогнозування й контролю.

Регулювання на мікрорівні як продовження державного регулювання на макрорівні – основна сфера діяльності самоврядних організацій. Саме вони повинні виробляти вузькопрофесійні стандарти й принципи діяльності у відповідній сфері й контролювати їхнє виконання.

Безумовно, співвідношення державного регулювання й самоврядування в тій або іншій сфері (напрямку) діяльності залежить від її ролі в життєдіяльності суспільства, а також рівня її розвитку,

У таких сферах, як право, оборона, внутрішня безпека, тотальна монополія держави безсумнівна і перебуває

в основі самої суті державного устрою. У нових напрямках суспільно-наукового життя, наприклад, пов'язаних із освоєнням космосу, впровадженням нових джерел енергії тощо, роль держави теж має бути першорядно-монопольною і може доповнюватися самоврядуванням лише через певний період часу якісного розвитку таких напрямків.

В чому ж необхідність самоврядування за наявності системи державного регулювання й автономії суб'єктів?

По-перше, держава, система державного регулювання соціального життя суспільства, не може й не повинна регламентувати всі питання життєдіяльності суспільства. Їхня сфера – розв'язання стратегічних завдань, планування, прогнозування й контролю, тобто макрорівень [10, с. 287]. Виникає питання, чи можливо обмежитися рівнем державного макрорегулювання, залишаючи рішення інших питань для кожного суб'єкта окремо? Теоретично – так. Але процес становлення самоврядування в різних соціальних сферах виходить, в основному, саме від конкретних суб'єктів, об'єднання яких у самоврядні організації дозволяє їм спільно вирішувати різні завдання у своїй сфері діяльності.

По-друге, державне регулювання не може не враховувати процеси мікрорівня – діяльність конкретних суб'єктів, на які в кінцевому підсумку воно спрямоване. Самоврядні організації, поєднуючи таких суб'єктів, систематизують і узагальнюють досвід їхнього функціонування, з огляду на професійні стандарти і норми, взаємодіють від імені конкретних суб'єктів з державою з питань вироблення й зміни державних норм регулювання, деталізують такі норми своїми нормативами для членів самоврядних організацій [11, с. 26-32].

Для створення оптимальної системи регулювання, заснованої на поєднанні державного регулювання й самоврядування, у формуванні й розвитку самоврядних організацій необхідна участь держави.

Державі треба підтримувати створення й розвиток самоврядних організацій, визначаючи сфери соціального життя і напрямки, де необхідна присутність саморегулювання. Під час формування самоврядних організацій, держава повинна опиратися на ініціативи "мікрорівня", тобто на групи автономних суб'єктів, професійні організації, які презентують певні соціальні сфери, галузі, напрямки, де необхідний розвиток самоврядування.

Головне завдання держави з підтримки формування й розвитку самоврядних організацій полягає у виробленні нормативно-правової бази їхнього створення, діяльності й взаємин із самою державою. Крім того, і в законодавстві, і на практиці має вирішуватись питання взаємодії самоврядних організацій з державою. Це питання є ключовим, тому що взаємодія із системою державного регулювання, презентація інтересів конкретних автономних суб'єктів на рівні держави є одними з основних цілей і завдань самоврядних організацій.

Самоврядування може охоплювати різні сфери соціального життя суспільства. Об'єктами самоврядування можуть бути економічна, культурна, правова, освітня й багато інших сфер суспільства. У цих сферах безпосереднє самоврядування може розвиватися в різноманітних областях і професійних напрямках діяльності.

Таким чином, самоврядування і його форма – самоврядна організація – можуть розвиватися лише в умовах

громадянського суспільства в період зародження елементів постіндустріальних суспільних відносин. Однією з основних ознак самоврядної організації, яка відрізняє її від звичайного професійного об'єднання індивідів, є визнання її з боку держави як самоврядної організації та конструктивна взаємодія з державою з питань регулювання відповідної професійної діяльності. Самоврядування є елементом громадянського суспільства. Розвиваючи та зміцнюючи інститут самоврядування, держава сприяє розвитку громадянського суспільства в цілому, що є одним із пріоритетних її завдань.

Список використаних джерел:

1. Політологічний енциклопедичний словник /упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемчученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенька. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
2. Законодавче регулювання діяльності неприбуткових організацій: світовий досвід та рекомендації для України [Електронний ресурс] / Лабораторія законодавчих ініціатив. – Режим доступу: http://www.parlament.org.ua/index.php?action=publication&id=8&ar_id=42&as=0.
3. Громадські організації в дискурсі демократизації суспільства: монографія / Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова; за наук. ред. В. П. Беха; редкол.: В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заст. голови) [та ін.]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 680 с.
4. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу / В. П. Андрущенко. – К.: ТОВ "Атлант ЮЕМСГ", 2005. – 498 с.
5. Свтушенко Г. Н. Державна влада і місцеве самоврядування в політичній системі України: теоретичний аспект / Г. Н. Свтушенко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць: історичні науки, філософські науки, політичні науки / Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова; Українська Академія Наук. – Київ, 2009. – Вип. 22. – С. 320-328.
6. Ульянова Т. Удосконалюймо самоорганізацію / Т. Ульянова // Віче: теоретичний і громадсько-політичний журнал / Верховна Рада України. – К., 2008. – № 11. – С. 57-58.
7. Галай А. Умови взаємодії органів місцевої влади та недержавних організацій у контексті децентралізації влади в Україні / А. Галай // Підприємництво, господарство і право: науково-практичний, господарсько-правовий журнал / Ін-т приватного права і підпр-ва АПРН України та ін. – К., 2011. – № 7 (187). – С. 30-33.
8. Пожидаєв Є. О. Неурядові організації у суспільно-політичному житті України: межі участі та пріоритети діяльності / Є. О. Пожидаєв // Стратегічні пріоритети. – № 4 (5). – 2007. – С. 19-26.
9. Кисельова О. Формування громадянського суспільства – запорука контрольованості розподільчих процесів: державна влада та місцеве самоврядування / О. Кисельова // Бухгалтерський облік і аудит: науково-практичний журнал / ТОВ "Екаунтинг". – К., 2010. – № 9. – С. 26-33.
10. Бортейчук Р. Взаємодія органів місцевого самоврядування та громадських організацій в Україні: аналіз наукової проблеми / Р. Бортейчук // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України: науковий журнал. – К., 2008. – № 4. – С. 286-295.
11. Скригонюк М. І. Плебсологія та громадянське суспільство / М. І. Скригонюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. – Київ, 2005. – Вип. 63/64. – С. 26-32.

Matviychuk A. V., a candidate of political sciences, senior staff scientist, National library, is the name of B. I. Vernadskyi (Ukraine, Kyiv), khylyko.m@gmail.com

Self-governing organizations as a part of the civil society, and the principles of their creation

The author analyzes the self-governing and self-managed organization as a relatively new phenomenon for Ukraine, its main features and principles of the organization.

Keywords: civil society, self-government, self-governing organization, state, democracy.

Matviychuk A. V., candidate of political sciences, senior staff scientist, National library, is the name of B. I. Vernadskyi (Ukraine, Kyiv), khylyko.m@gmail.com

Самоуправляемые организации как элемент гражданского общества и принципы их создания

Автор анализирует самоуправление и самоуправляемые организации как относительно новый для Украины феномен, его основные свойства и принципы организации.

Ключевые слова: гражданское общество, самоуправление, самоуправляемые организации, государство, демократия.

* * *

УДК [323.22:331.56]–053.81

Палагнюк В. О.

аспірант кафедри політології та державного управління,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича
(Україна, Чернівці), v.palagnuk@hotmail.com

Вплив безробіття на протестні настрої молоді

Досліджено проблему молодіжного безробіття, а також його вплив на протестні настрої. За останні роки хвиля революційних подій прокотилася по країнам у різних кінцях планети. Молодіжні рухи відіграли неоціненну роль в згаданих подіях. Така активна участь молоді у протестах прямо пов'язана з високим рівнем безробіття, що б'є рекорди як у Європі, так і на інших континентах. У статті підсумовано відсоткові показники кількості працевлаштованої молоді в країнах Близького Сходу, Північної Африки, Європи та Американських континентів. Зроблено спробу з'ясувати причини росту молодіжного безробіття. Розглянуто варіанти реакції молодих людей на несправджені очікування щодо працевлаштування та самореалізації, серед яких і протестна діяльність. А також вказано перелік держав, які залишаються у зоні ризику, якщо найближчим часом владою не буде проведено роботу по боротьбі з молодіжним безробіттям.

Ключові слова: молодіжне безробіття, молодь, протестні настрої, протест, революція.

Молодь – це соціальна верства, яка вирізняється на основі сукупності вікової характеристики і особливостей соціального стану. Вона завжди входить до складу авангарду суспільно-політичного прогресу. Без неї не відбувалася жодна економічна, політична чи культурна трансформація на будь-якому континенті нашої планети в усі часи. Так, важко переоцінити роль молодих людей у будь-якій історичній події, адже саме вони самовіддано реагують на утиски як власних вузькоцільових, так і загальнонаціональних інтересів.

Молодіжні рухи мають яскравий послужний список. У своєму розвитку вони подолали шлях від самодіяльності до чи не найвпливовіших сил у суспільстві. Сучасні молоді люди завдяки комунікації й кооперації часто досягають успіху, вирішуючи свої нагальні проблеми та проблеми всього народу. Саме вони неодноразово ставали ініціаторами останніх страйків, протестів, революцій по всьому світу.

Сьогодні багатьом дослідникам, журналістам та діячам різного рівня подобається спекулювати питаннями, який режим та у якій країні буде повалено наступним. Подібні дискусії тривають не перший рік, почавшись після повстань на Близькому Сході та в Північній Африці, проте в 2013 р. вони стали актуальними й для України, держави, яка територіально розташована у центрально-східній частині Європи та споконвічно вважається європейською.

Дослідженням молодіжного руху займається ряд вчених науковців, серед яких: В. Барабаш, М. Головатий, В. Головенько, В. Кулик, Є. Косенко, О. Корнієвський, Д. Мельников, В. Якушик та інші. Втім, українське суспільство крок за кроком набуває